СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 264. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 11-го листопаду, 1936. — VOL. XLIV. No. 264. Jersey City, N. J., Tuesday, November 11, 1936. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ДОПОМОГУ РОБІТНИЦТВУ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт заявив у своїм посланію до Краєвої Конференції для Робітничого Законодавства, котра почалася тут у понеділок, що він симпатиздує з рухом за підвищення рівня життя робітництва та що він буде всіми силами попирати ухвалення відповідних законів у конґресі й у стейтових леґіслятурах.

Краєва Конференція для Робітничого Законодавства складається з представників стейтових ґубернаторів та стейтових федерацій робітничих юній.

НАЙВИЩИЙ СУД ВИРІШИТЬ КОНСТИТУЦІЙНІСТЬ ВАҐНЕРОВОГО ЗАКОНУ.

ВАШИНҐТОН. — Найвищий суд почав уже розглядати позов сталевого підприємства Джовнс енд Лафлин Стіл Ко. за признання неконституційним закону Ваґнера про права робітників.

За подібні питання йде справа теж у позві кравецького підприємства Фріґавфа й фабрики одіння Фрідмена й Гарія, що теж приходять незадовго під розгляд найвищого суду.

ПІДВИЩАЮТЬ ЗАПЛАТУ РОБІТНИКІВ В АВТОМОБІЛЬНІМ ПРОМИСЛІ.

НЮ ЙОРК.—Автомобільне підприємство „Дженерел Моторс Корпорейшен" постановило підвищити заплату своїм робітникам на 5% та дати їм бонус на Різдво.

Рішення відноситься до 200,000 робітників та буде коштувати підприємство коло 20 мілiонів долярів на рік.

КОРАБЕЛЬ НЕ ВІДПЛИВ ЧЕРЕЗ СТРАЙК МОРЯКІВ.

НЮ ЙОРК. — Корабельне підприємство „Юнайтид Стейт Лайнс" заявило публично, що „Президент Гардинґ", його 14,000-тоновий пасажирський корабель, через страйк не може відплисти до Европи й тому підприємство зверне гроші всім пасажирам.

Підприємство теж заявило, що його корабель „Пенсилвенія", що мав їхати до Панамського Каналу, теж не поїде.

Страйкарі кажуть, що підприємства спроваджують на зломання страйку скебів. Поліція арештувала одного страйкового провідника, що, мовляв, грозив побоями морякам, що не приступають до страйку.

ГЕРСТ ПРОГРАВ ПРОЦЕС ПРОТИ СЕНАТУ.

ВАШИНҐТОН. — Апеляційний суд Дистрикту Колюмбія відкинув апеляцію Вилйема Рендолфа Герста, власника великого числа ґазет, що домагався заборонити конґресовому сенатові переглядати Герстові телеґрами.

Суд признав, що конґрес має право робити слідства, які він уважає за відповідні, й горожани повинні повинуватися конґресові.

ВІДГУКИ ВИБОРІВ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Демократичні орґанізації відсвяткували свою побіду при останніх президентських виборах великими парадами по місті. На прапорі, несенім одною робітничою юнією, називано президента „великим визвольником".

Джеймс Фарлі, голова краєвого комітету Демократичної Партії, подав у своїм звіті з виборчих видатків, що цей комітет видав на вибори коло 3 міліони 300 тисяч долярів та що він має коло пів міліона долярів недобору.

В. А. Брукс, відомий бавовняний купець з Даласу, в стейті Тексас, післав Ал. Смитові „політичну трумну": на дерев'яній скрині видніє напис, що в скрині лежить політична душа Смита.

СТАЛЕВІ РОБІТНИКИ ДОБИВАЮТЬСЯ ВИЩОЇ ПІДВИШКИ.

ПИТСБУРҐ (Па.). — Робітники сталевих підприємств домагаються вищої підвишки від тої, яку їм обіцюють сталеві підприємства.

Рада зорґанізованих робітників підприємства „Юнайтид Стейтс Стіл Корпорейшен" питсбурської округи має розпочати з підприємством переговори в цій справі.

ЗА ПЕРЕПИС БЕЗРОБІТНИХ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар торговлі Ропер заявився за те, щоби конґрес ухвалив 15—20 міліонів долярів на кошти докладного перепису безробітних у краю.

ДОМАГАЮТЬСЯ ЗМІНИ КОНСТИТУЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Виконний комітет юній жіночих кравців ухвалив резолюцію за поправку до американської конституції в цьому напрямі, щоби конґрес мав право ухвалювати закони на охорону робітників.

УПРОДОВЖ ЖОВТНЯ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ У ТЕПЕРІШНІЙ КАМПАНІЇ ЗА ПРИЄДНУВАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ 76 ВІДДІЛІВ,

ПРИЄДНУЮЧИ ВІД 1 до 17 ЧЛЕНІВ. ОСТАЄТЬСЯ ТЕПЕР 310 ТАКИХ ВІДДІЛІВ, ЯКІ В ЦІЙ КАМПАНІЇ ЩЕ НЕ ПРИЄДНАЛИ НІЯКИХ ЧЛЕНІВ. ТА ЦЕ ВОНИ ЗРОБЛЯТЬ НАПЕВНО ВПРОДОВЖ

ЛИСТОПАДУ і ГРУДНЯ

Й У ТАКИЙ СПОСІБ ПРИЧИНЯТЬСЯ ДО ТОГО, ЩО З КІНЦЕМ РОКУ НЕ БУДЕ В СОЮЗІ АНІ ОДНОГО ТАКОГО ВІДДІЛУ, ЩО НЕ ПРИЄДНАВ БИ ДЛЯ ОРҐАНІЗАЦІЇ ПРИНАЙМНІ ОДНОГО НОВОГО ЧЛЕНА.

ЦЕ НАМ ТРЕБА КОНЕЧНО ДОКОНАТИ!

„МІРА" ВИШУКУЄ НЕДУГИ.

Д-ри Гаролд С. Бер, Сесил Т. Лейн і Леслі Ф. Нимз, професори Єйлського університету, подали до публичного відома, що їм удалося придумати інструмент, котрим можна мірити найменші електричні токи в людськім тілі. Інструмент такий чуйний на електричні переміни в тілі, що відкриє навіть зміну, що виносить 5 міліонових частин одної вольти. При помочі цього інструменту вчені можуть відкрити в тілі найменші переміни, спричинені недугою. Вони певні, що винахід дозволить науці зробити милевий крок у проблемі поборювання недуг усяких живих сотворінь.

СМЕРТНА БОРНЯ ЛОСІВ.

Ґаєвий в Рудницькій Пущі почув далекий відгомін реву лосів і ломання сухого галуззя. Ці відгомони казали, що десь кипіла смертна борня двох лосів за самицю. По кількох днях натрапили на сліди цеї борні. На землі знайшли вбитого лося з глибокими ранами на цілому тілі й розпореним боком.

САМОГУБСТВО ВНАСЛІДОК ГРИЖІ СОВІСТИ.

Підчас погоні за якимсь В. Бугаєм, що перед кількома днями підчас суперечки в родині вбив свою 27-літню доньку, натрапила поліція в недалекому лісі коло Шамотул у Великопольщі на тлінні останки самогубця, що висів на дереві. В самогубцеві розпізнали Бугая, який поповнив самогубство внаслідок грижі совісти.

РЕДАКТОР УБИВ АВАНТУРНИКА.

У Варшаві власник денникарської аґенції, що достарчає поліційно-кримінальних інформацій для преси, ред. Квятковський отримав інформацію, що в домі при вул. Панській 4 зчинив величезну бучу з жінками якийсь Турковський. Редактор пішов у згадане місце. Пяний Турковський кинувся на редактора. Редактор стрілив з револьверу на пострах, а коли це не помогло, стрілив у напасника. Турковський згинув на місці. Ред. Квятковського арештували.

СМЕРТЬ 100-ЛІТНЬОГО СТАРЦЯ.

Дня 14-го жовтня ц. р. помер у Ряшеві 100-літній Фр. Хлєбіцький, ковальський майстер. Померлий старушок до останніх днів свого життя мав повну свідомість та здоровля.

ПРИСУД НА ВБИВНИКІВ.

В тернопільськім окружнім суді відбулася розправа у справі вбивства Івана Кривого в Колодіївці, пов. Скалат. Засуджено: Романа Рибу на 10 літ, Василя Рибу на 7, Марію Шесцюк і Явдоху Рибу по 5 літ вязниці. Миколу Шесцюка увільнено з причини умової недуги. Всім засудженим зачислено слідчий арешт.

НІМЕЧЧИНА МАЄ НАЙБІЛЬШЕ ВИНАХІДНИКІВ.

Бюро патентів Злучених Держав дістає пересічно 72,000 зголошень нових винаходів річно й стоїть під цим оглядом на першому місці між патентованими урядами світу. Американців уважають з цього приводу найбільшими винахідниками світу. Друге місце на полі винаходів займають німці. В Німеччині зголосили 1935 р. 60,000 винаходів. Та якщо взяти під увагу, що Німеччина має населення двічі менше від населення Злучених Держав, то треба сказати, що має відносно далеко більше винахідників, ніж Злучені Держави. Число винахідників по інших краях є далеко менше. Між ними останнє місце займає Японія, якої бюро патентів дістає тільки 14,000 зголошень винаходів річно. Зате нема хіба краю під сонцем, що мав би в такому високому ступні розвинений змисл наслідувати, як держава Сходячого Сонця!

ЗБОЖЕВОЛІЛА ДОНЬКА ПОРАНИЛА СОКИРОЮ БАТЬКА.

23-літня Ірина, донька о. К. Тустановського з Вільки Мазовецької, повіт Рава Руська, попала в сильний розстрій нервів на тлі злого співжиття з мужем, напала на батька підчас лекції релігії та зранила його сокирою в ліву руку, ліве рамя й тричі в плечі. Божевільну схопив директор школи. Її відвезли до лічниці для нервово хорих. Рани о. Тустановського не загрожують його життю.

ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД.

До мешкання 87-літнього вдівця, емеритованого залізничника Михала Рудика в Потоці, бережанського повіту, крізь вибите вікно ввійшли в ночі три напасники (четвертий стояв на варті на дворі) й, не зважаючи на те, що старий боронився ґралями, поклали старого на долівку та прикрили периною, служницю загнали під ліжко й заграбили 45 злотих готівкою, кожух, куртку, плащ і біля. Вимагали більше грошей, але старий сказав, що їх не має, бо віддав на будову костела. Поліція шукає напасників.

ВДАВИЛАСЯ, ЗАКИ ПРИЇХАЛО ПОГОТІВЛЯ ОБЕЗПЕЧАЛЬНІ.

В Лодзі померла в незвичайних умовинах 51-літня Антоніна Купіш, яка при обіді проковтнула так нещасно кусень бараболі, що він застряг їй у пролику. Жінка зачала давитися. Муж задзвонив найперше до поготівля Червоного Хреста, опісля до міського поготівля, врешті до поготівля Обезпечальні. Каритка Обезпечальні припізнилася майже годину. Кілька хвилин перед приходом лікаря Купішова померла в жахливих муках. Лікар Обезпечальні обмежив свої чинности до того, що ствердив смерть. Треба додати, що дорогу в Обезпечальні до мешкання Купішів можна перебути за чотири до пять хвилин!

НАЙЛІПШЕ БУТИ ТЕЛЕФОНІСТКОЮ!

В одній лондонській школі перевели анкету, яке звання вважають дівчата найвідповіднішим. Тільки невелике число заявило, що купецьке звання, дальше ремісниче звання, або звання господинь дому. Далеко більше бажає стати танечницями, летунками, акторками й, розуміється, фільмовими „зірками". Не бракло й таких, що бажалиб стати лікарками, адвокатками, або хемічками. Чимале здивування викликав факт, що подавляюча більшість дівчат мріє, щоб стати телефоністками, бо — телефоністки можуть прислухуватися розмовам, що їх ведуть деінде, а ті, що мають гарний голос, мають вигляди здобути мужа!

БОЇ ЗА МАДРИД

МАДРИД. — Революційні війська, які дотепер атакували місто виключно з полудня, підсунули своє північне крило теж під самі мури Мадриду. Вони перетяли одинокий шлях, що ще лучив місто із зверхнім світом. Артилерія і літаки завдали великі шкоди, розвалюючи кільканадцять домів і вбиваючи 80 людей. Уряд видав інструкції своїм загонам, що робити, коли місто захоплять революціонери. Передовсім, говорять інструкції, кожний повинен подбати, щоб мав у хаті ґазоліну і бавовну. Коли увійдуть революційні війська, то треба на них кидати горючу бавовну, намочену в ґазоліні. Вулиці треба поперекопувати або позакидати ріжними перешкодами, щоб не могли переїхати панцирні авта. З кожного дому треба зробити твердиню й стріляти з вікон та дахів.

В АНҐЛІЇ БЕЗРОБІТТЯ МАЛІЄ.

ЛОНДОН. — Анґлійське міністерство праці подало до відома, що впродовж року анґлійський промисл абсорбував свіжих 600,000 робітників, збиваючи загальне число безробітних до півтора міліона. Поправу слідно майже в кожній галузі промислу. Тому, що Анґлія все мала частину безробітних, нинішнє число безробітних уважають меншим, ніж було в 1929 році. В той спосіб Анґлія вернулася вповні до нормальних часів.

ПОЛЬСЬКИЙ МІНІСТЕР У ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН. — У Лондоні перебуває тепер польський міністер заграничних справ, Бек, який є гостем анґлійського уряду. Бек обговорює з британськими міністрами справу Данціґа, справу жидівської еміґрації до Палестини, як теж справу східнього пакту, який зрівноважував би політичне положення на сході Европи та зберігав би сталий мир.

НОВІ ПРОТИЖИДІВСЬКІ РОЗРУХИ У ВАРШАВІ.

ВАРШАВА. — На вулицях Варшави вибухли нові протижидівські розрухи, в яких поранено кількох людей. Це сталося якраз у річницю подібних розрухів, що мали місце минулого року. Студенти повибивали в кількох жидівських склепах шиби. Коли приїхала поліція, вони обкидали її камінням. Дванацять поліцаїв ранено.

БІЙКА МІЖ СЕРБАМИ І ХОРВАТАМИ.

ДУБРОВНИК (Югославія). — Хорватські студенти-націоналісти обмазали чорнилом і фарбою статую короля Петра I. Сербські студенти станули в обороні короля, у висліді чого вибухла між обома сторонами боротьба, в яку втрутилася поліція та арештувала кількох студентів.

ПОБУТ ІТАЛІЙСЬКОГО МІНІСТРА У ВІДНІ.

ВІДЕНЬ. — В австрійській столиці перебуває в цю пору італійський міністер заграничних справ, ґраф Чяно. Його завданням є притягнути знов Австрію ближче до Італії. Австрія в останніх часах щораз більше підпадати під впливи Німеччини. А хоч Італія заключила з Німеччиною дружній союз, то проте її дружба не йде аж так далеко, щоб зрезиґнувати з впливів в Австрії. У звязку з його поїздкою кружляють вперті поголоски, що Італія остаточно згодилася на поворот Габсбурґів на австрійський престол. Король Отто Габсбурґ, що є тепер на вигнанню, мав би навіть оженитися з наймолодшою донькою італійського короля, Марією. До Відня виїхав на той час також угорський премієр, що теж візьме участь у нарадах.

ПРОПЕЛЕР УБИВ ПЯТЬ ЛЮДЕЙ.

МОСКВА. — В часі військової паради у Москві, на якій зібралося було багато народу, одному тяжкому, чотиромоторовому літакові відлетів пропелер. Спадаючи людям на голови, цей пропелер убив пять людей, а кількох поранив. Самому літакові не сталося нічого злого.

БІЙКА МІЖ КОМУНІСТАМИ І НАЦІОНАЛІСТАМИ У ПАРИЖІ.

ПАРИЖ. — Французькі комунарі в числі 2,000 напали на віче націоналістів і пробували його розбити. Лють комуністів полягала в тому, що на цьому вічу мав говорити бувший комуніст Доріо, який одначе став націоналістом і почав розкривати методи і цілі, до яких прямує комунізм. Поліція станула на сторожі націоналістів і комуністів прогнала. Було кілька ранених.

КОРАБЕЛЬНА КАТАСТРОФА БІЛЯ АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН. — Анґлійський корабель виловив на водах біля берегів Анґлії 17-літнього хлопця, який розказав, що попереднього дня корабель, на якому він служив, пішов враз з 39 моряками під воду. Корабель належав до німецької лінії Норд Дойтчер Ллойд. Його розбила шалена буря, що панувала день передтим на морі. Кожну рятункову лодку, яку тільки вони пустили, хвилі розторощували об береги потопаючого корабля. Тільки його лодка якимсь чудом врятувалася.

"SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of ti Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЕНЬ ЗАВІШЕННЯ ЗБРОЇ

В Америці почали в неділю святкування завішення зброї в-останній світовій війні та будуть продовжувати їх до середи, коли припадає 18-літня річниця того памятного дня, коли то Америка й аліянти добилися від центральних держав майже безумовної здачі.

Коли до Америки прийшла була дня 11-го листопаду 1918-го року вістка про закінчення війни, Америка попала була в малощо не божевільну радість. Вона думала, що побіда Америки й аліянтів відкрила дорогу для здійснення в світі гарних ідеалів вічного миру, самоозначення народів та демократичних порядків, що їх так пророчисто голосили провідники аліянтських держав, а ще більше пророчисто американський президент Вилсон. Нині, по 18 роках, можемо поглянути на світ та практично побачити, скільки лишилося з цеї гарної ідеольоґії, що трясла Америкою при закінченню світової війни.

Нинішні почування американців висказує теперішній президент Злучених Держав у своїй промові з приводу відїзду американської делеґації на Між-Американську Мирову Конференцію, що має незадовго початися в Буенос Айресі, столиці Арґентини. „Це не є ніяким перебільшенням", говорив Рузвелт, „що нинішній світ роздертий суперечними домаганнями, що в ньому демократичні встанови сильно загрожені, що в ньому навіть свобода й людська воля в небезпеці". Значить, нині в світі обставини якраз противні від тих, які змальовували нам аліянти і їх союзники як вислід їх побіди в світовій війні.

Президент Рузвелт зазначив далі, що народи світу стоять перед маревом нової світової війни, та не через те, що вони війни хотять, а не дивлячися на те, що вони чують відразу до війни й страх перед нею.

Зо слів президента Рузвелта виходить далі, що війна може повторитися тепер, хоча її народи світу не хотять, тому, бо держави світу не виробили ще способу, як полагоджувати ці важні спірні справи, які можуть довести до війни. Президент Рузвелт каже, що держави західньої півкулі, себто держави північної, центральної й південної Америки, що збираються в Буенос Айресі, придумають власне такий плян та своїм прикладом покажуть східній півкулі, як полагоджувати спірні справи та запобігати війні. Та коли президент Злучених Держав підносить такий ідеал миру й мирного полагоджування спорів, то ледви чи почують його голос держави Европи й Азії. Мир, що його завели в Европі аліянти, сперся на військовій побіді, а не на засадах справедливости, які голосили аліянтські політики, і тому нині Европа не вірить уже в ніяку мирову ідеольоґію. Ледви чи навіть доспіх арґентинської конференції розібе це недовіря.

НЕ ЗРІКАТИСЬ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ!

(Надіслане до „Свободи" з Праги).

Як відомо, (хоч фактично це мало кому й відомо), існує дві „Козакії", що повстали вже тут на еміґрації: одна на чолі з кубанським козаком (українцем з походження, Гнатом Білим, а друга — на чолі з донським козаком П. Н. Кудіновом (росіянин з походження), що між собою (за владу) завзято ворогують.

Гетьманський Центр заключив угоду з тою Козакією, на чолі якої стоїть осаул Кудінов. Це, зрештою, великої ріжниці не робить, бо, як видно з друкованих орґанів обох „Козакій" та їх праці, загальний зовнішній характер цих держав намічається російський. (Обидва орґани заповнюються виключно російською мовою, мають цілком російський характер та плекають російську духову культуру й літературу, називаючи це „національно-козачим"). Алеж повстає питання: за яку „Козакію" маємо битися ми, українські-кубанські козаки й некозаки північно-кавказьких українських земель, і чи взагалі ми маємо битися, коли ми не бажаємо жадної „Козакії", а є передовсім українцями й уважаємо, що нашою батьківщиною є Соробна Україна, а північно-кавказькі українські землі мають творити штат в Українській Самостійній Національній Державі.

Нарешті, для чого це потрібно і для кого корисно, щоби ми, українці, зрікалися національної спільности, своєї національної історії, традиції, національно-духової культури та української державно-національної ідеї?

Далі, — можна би думати, що нас „одділяють" від Матері-України і „віддають" до „Козакії" (ворячи з нас, якусь іншу „козачу націю") тому, що ми українські козаки. Алеж п. Борис Гомзин у своїй таки статті каже, що українці є взагалі козача нація (і, справді, існують полтавські, чернигівські, катеринославські і т. д. козаки), а ми, українські козаки-кубанці, є дотогож нащадками славних українських запорозьких козаків, отже за щож нас відділяють від інших наших українських козаків і віддають до чужих і до чужої держави?

І, нарештіж, на заході України є справді досить відмінна галузь українського народу — гуцули, одначе нікому не приходить до голови кудись і комусь їх віддавати, так, за „ради хреста", без всяких на то поважніших причин.

Таксамо, ніколи і ні в кого з українців не виникло поважне питання творення з українського народу на ріжних українських землях окремих націй: галицької, лемківської, кубанської і т. п. Алеж з якихсь невідомих причин (для нас загально відомих — В.) з українського народу північно-кавказьких українських земель хотять витворити окрему „козачу націю" і в окремій національній державі „Козакії".

Кажемо: нічого не маємо, проти того, щоб наші добрі сусіди, донські, терські, оренбурзькі, уральські чи астраханські (кімлики) козаки творили своє самостійне життя і рядили у себе так, як то вони уважають за найкраще знаємо, бо знаємо, що в Росії вони волі не мали й не мають. Більше того, ми гадаємо, що Україна повинна й буде жити в якнайбільшій приязні зі своїми добрими сусідами. Дуже можливий і не виключений навіть тісний союз України з цими державами. Але всяке творення цих держав коштом українських територій і українського народу є цілком неприродне, небажане, некорисне, й небезпечне для української державно-національної справ і. Також ще більш небезпечна вона є передовсім для такої нової штучної держави, створюючи там відразу „іриденту".

Отже ніхто відповідалний не сміє щось легковажно „давати", щоби потім треба було те „відбирати".

Правда, на все це можуть сказати: яке значіння мають угоди і порозуміння на еміґрації й з ріжними еміґраційними чинниками, коли в них не беруть участи території й народ? Але, поперше, на це мусимо відповісти, що це і так і не так. Ленін і Троцький склали свій плян большевизації Росії зовсім без участи й згоди відповідних територій, одначе ми бачили, який заколот з того стався. Далі, ціла низка держав повстала і сформувалася теоретично і правно зпочатку на еміґрації (Чехословаччина, Польща, Латвія, Естонія і т. д.), а потім уже в краю. Таким чином, як бачимо, ріжних еміґрантських посунень теж не можна легковажити. Це поперше. А подруге, ми хочемо зазначити, що, на великий жаль, питання Кубані та інших українських земель північного Кавказу взагалі ще й досі не поставлене ясно в українській національній політиці, і це головним чином веде й доведе до непотрібних ускладнень та тяжких непорозумінь, — і то з вини самих же українців зі всіх земель. Дивно сказати, але, справді, державно правний стан цих великих і багатих українських територій ще далеко неокреслений. Це ще й нині якась "RES NULLIUS" (річ нічия), яка згідно з римським правом, „CEDIT PRIMO OCCUPANDI" належить першому, хто її привласнить (фактично нині її привласнила РСФСР).

Отже, не треба дуже дивуватись, коли охочі завжди знайдуться і будуть уважати ці землі своєю „святою власністю" або захотять використати у своїх державно-політичних інтересах.

Орґан Козакії отамана Білого „Вольное Козачество— Вільне Козацтво" так і пише: лише зброєю й кровю хтось зможе переступити кордони Кубані. І це нині вже не лише слова: уже знайдуться на еміґрації й такі кубанські прості козаки-українці, яким систематичною роботою „Вольного Козачества" (що має можливість виходити без перерви на еміґрації уже 9 літ), прищеплено думку, що вони передовсім козаки, а не українці і козачої, а не української нації, а їх батьківщина Козакія, а не Україна. І лише за Козакію вони мають накласти головами...

А винні в цьому небезпечному хаосі самі ми, українці. Поперше, винні старші кубанські діячі-українці, що активно виступали на Кубані ще в роках 1917-20. Вони, на жаль, і досі, за 15 літ, не зясували і не здеклярували остаточно ні для себе, ні для інших політичного положення українських земель північного Кавказу. Винятком із цього є лише постанова тої молодої української кубанської ґенерації, що твердо стала на становищі соборности України. Подруге, винен уряд УНР. Він у цій справі від самого початку не дав певної лінії, а нині хоронить загадкову мовчанку і своєю пасивністю та „безінтересовністю" спричиняє поглиблення хаосу. Нарешті, винні й наші політичні партії та орґанізації, — як наддніпрянські, так і галицькі, що, змагаючись часто за другорядні речі, абсолютно занедбали реальну справу українських земель північного Кавказу.

Ми гадали і ще й нині сподіваємося, що цією справою займеться і скаже своє авторитетне слово Всеукраїнський Національний Конґрес. Ми надіємось також, що Конґрес покладе, нарешті, край існуючому розгардіяшеві, коли кожна окрема ґрупа людей може розпоряджатись українськими територіями.

Покиж це станеться, поки питання українських земель північного Кавказу набере остаточного державного оформлення, для нас, українців з тих земель, залишається святим заповіт першого голови Кубанської Краєвої Ради, українського козака-державника і героя мученика **Миколи Рябовола,** який з трибуни Краєвої Ради урочисто проголосив, що **„Україна є нашою матірю"** і що коли прийде слушний час визволення, ніхто нас не спровокує, **"щоб ми шаблі свої пополоскали в крові матери".**

Інж. В. Васюк,
український козак з Кубані.

ПІДЕМО ВСІ ВРАЗ!

Революція 1917—20 років зробила з нас націю. Коли українські стрільці босі, голодні, з кількома набоями, без някої допомоги, рушили на ворогів, коли ворожі скорострілі в злуці з тифом — косили тисячами найкращих Синів України, тоді творилася на широких степах — від Сяну до Дону — Велика Українська Нація. Під гуком важких гармат, під ревом шрапнелів, що котилися лявіною над полями, дебрами й лісами української землі, серед хаосу ворожих кличів та партійних орієнтацій — зродилася ідея Соборного Державника. Він став на сторожі своєї нації — і стоятиме доти, доки не визволить її зпід чобота насильників. В тих роках, коли Україна палала вогнем революції, він ходив від хати до хати, від селянина до робітника, від робітника до інтеліґента й вказував їм правдивий шлях, яким вони повинні були йти, але одурманені кличами „світових рівностей та братерств" вони не послухали його. Їм ще тяжко було ути, бачити, відчувати, хоч мали вуха, очі й нерви. Тепер вони почули, побачили, відчули й на остаток зрозуміли. Спізнилися на десяток літ — але надто пізно ще не є! Бо революція далі продовжується. Почалася вона 1917 року й закінчиться тоді, коли на всіх українських землях замають жовто-блакитні прапори, коли на границях Української Держави стануть українські вояки, коли українець стане паном на своїй власній землі.

Тоді українська революція закінчить свою останню дію. Тепер вона в розгарі — безконечні процеси, тюрми, шибениці на західніх землях, висилання сотками тисяч найкращих борців України східніх земель на Сибір і Соловки, атентати й спроби атентатів на провідників української революції — це докази, що вороги знаходяться в паніці, що судорожно поглядають на грізний для них кінець, що вже відчувають всім своїм єством, що наближається грізна відплата. Вони висилають тисячі своїх аґентів, шпигунів, провокаторів, щоб нас пересварити, а цим і обезсилити нас перед завтрішньою розправою з ними. Але даремні всі їх зусилля. Нема нині сили, якаб нас розгромила, нікому не вдасться завернути нас з нашого шляху, яким провадить нас наша велика ідея Соборної Української Держави. На нашім стязі не було, нема, й не буде місця ніяким облудним кличам з 1917-20 рр., бо на ньому горять вогненні слова: **„Побіда або смерть!"** Під цим кличем гуртується вся українська молодь, під цим кличем ідемо ми в збитих лавах на ворогів. У нашім важкім і грізнім поході додає нам сили клич: **„Україна понад усе!" Для України ми жити будемо, але для Неї ми готові й голови покласти, щоб своїм нащадкам, своїм братам, сестрам і матерям кращу долю прослати. І ми це зробимо!**

Тому в цю пору, коли клекотить по всьому світі, коли довкола нас відбуваються великої ваги історичні події, ми стоїмо на поготові. Хто хитається, хто ще не знає, чи ступити на праву чи на ліву ногу, хто жде манни з неба, хто запекло держиться своєї хатинки, що стоїть на краї села, хто і в крайності не відчув ще того могутнього голосу Української Нації, що кличе всіх своїх синів до крівавої розправи з її ворогами — того закликаємо востаннє: скинь чужу облуду з очей своїх, відчуй голос української землі-матери — свобода, рівність та братерство світу — це обман, що держить нас у неволі рабами, ми скитальці відчуваємо це найкраще. Рівність — це сила Української Нації, а свобода лиш на українській землі у власній хаті. Невже не маєш вух, очей, душі — невже думаєш вічно тягти важке ярмо, яке наклали на твою шию насильники - займанці? Коли зрозумів, відчув це все — йди в спільні ряди знами — „громадою обух сталить", бо тільки так змиєш з себе пляму, що бруднить твоє тіло й душу десятками літ.

Хто вглибився в історію народів, що мали подібну долю як ми тепер, хто придивиться ближче на ті події, що відбулися й що витягли ті народи з багна, в якім вони були — той признає рацію найкращим Синам України, що з національним гимном на устах ідуть на смерть за волю Нації — за Україну! Вони для нас неоцінені скарби — вони доказують, що Україна живе й Вона жити буде! — („Український Шлях").

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

(51)

— Боже! — виривається у Володька само з себе, так як тоді, коли його зненацька вдарила коняка копитом в око... Глянув на образи, глянув на матір, на батька, які працювали собі, хто з чим і зовсім не анали, що там читає їх син. „Правда то? Ні?.. Боже! Хтож мені скаже правду? А що, як це є дійсна, всемогуча, всесильна правда, яку цілими віками закована тримали під царським троном. А що, як їх усіх темних, забутих працівників, дітей землі, дійсно дурили?...

Але одночасно... Володько згадує Дермань, манастир, шипучі смереки і бамкання вечірнього дзвону. І згадує також церкву, де сяють ризи образів і пламеніють тоненькі воскові свічечки, порскаючи світлом і тінями по обличчях людей, що он грузнуть у темноті між товстючими кольонами церкви. І бачить Володько там матір свою зі зложеними працьовитими руками, як хитається вона поволі, ніби її гойдають хвилі приємного співу. Очі її майже закриті, а уста щепочуть...

„Світе тихий, святия слави безсмертного Отця небесного... — ллється зпід зводів склепіння черечий спів. І Володько чув, що в душі його загорявся дійсний вогник могутньої віри у великість Бога. Він же це чув так виразно, ніби сам той Бог десь стояв над ним і дихав на нього своїм життєтворним диханням. Невже це був обман?

Але червоні прапори лопотять. Літери їх горять і сліплять очі гірше як сонце. Спів несеться з нутра Росії, шириться мов пожежа, захоплює село за селом, залазить у душу кожного селянина, тлумить у ній віру, святість, захоплює і батюжить бажанням невідомого, пре у безвість...

І Володька захопило. Закрадався сумнів: манастир, чернечі співи, матір — чи не видумка це, уява. Якийсь пекучий вогонь повіяв з далекого сходу, що пече, пянить. Чи правда не в ньому? Залізна, різблена страшним різбарем правда, чи хто відважиться протиставитись їй?...

Але Матвій... Ні. Цей послухав, що пишуть і пророк: — хай то буде сто разів правда, а по мойому — це брехня.

— Тааату!...

— О, ти ще побачиш... Мовчи ліпше...

Він це сказав, мов невблаганий суддя чи пророк. Навіть правиця його з розгорненою долонею простягнулася і придушила Володьків спротив. Володько хитнув головою, а слова з уривками слів лишилися в устах. Кутики уст опустилися, а на юному чолі збіглись пінно-ніжні хлопячі зморщки.

У селі колись не було ні книжки, ні ґазети. Звідки пливуть вони тепер? Хто пише їх і хто друкує стільки, щоб нагодувати ненаситний голод міліонів? Хто, яка сила згадала отой „народ", що подібний на лютого звіря, але разом на ягня? Його голодна душа і тіло, мов губка воду, пили все, що попадалося, бо треба було, бо він жив і горів. І той, хто перший прийшов з поживою, той за найдешевшу брошуру купив непідкупну нічим мужицьку душу. Темнота, що тяжіла над ним віками, була тяжча для нього за всі біди на світі і він, хоч нерозумно, та рішучо пробивав мури тьми до ясних і соняшних просторів.

І дивно... Коли Володько приходив до школи, був рухливий, говіркий, але не було для нього Бога. Так. Не було. І в церкві порожньо. От старенька бабуся церківця, з недбало мальованими образами, стала такою пусткою... Піст, поклони. Володькож так любив ці дні, які ніколи не видавалися йому сумними. Навпаки. Так весело було. Ось весна йде, буде надзвичайний з надзвичайних Великдень, вдарять дзвони... Спів „душе моя, душе моя — востані" кликав прокинутись і зустріти якийсь особливий кінець. Може отой „страшний суд" з трубами архангелів, з громами і блискавками, коли то сам Бог засяде на престолі і розділить усіх „яко пастир добрий розділяєт козлища от овец".

Хібаж не найбільше щастя булоб пережити таке видовище, коли то ціла земля поставиться на суд вічности. Володько сміло з розбудженою душею може стати на такий суд. За тата і маму йому також нічого боятися. Бог напевно скаже їм: „Я алкал і ви наситили мене. Я хорів і ви прийшли до мене, був у темниці і ви відвідали мене. Ідіть до царства вічного, приготовленого для вас мною".

І от... Все те зникає. Він, як і завжди, стоїть у своїй церковці в крилосі і співає. Тут також співає і батько. Страсти. Батюшка читає дванацять евангелій. Дзвонять у рейки, бо дзвони зняли. Кадильний дим, свічки. Голос священика, як і колись, повідає про муки Розпятого Галилеянина, про Петра, що відрікся, поки „алектор не возопів троєкрати", після чого відреченний „ісшед вон і плаааакася гооорько" — закінчує протяжно священик.

Хор співає. Співає і Володько. Співає він свою улюблену „Єгда славнії ученици на умовенії вечері просвіщахуся". І бачить він ще раз перед очима чорний облик „Іуди злочистового", що „сребролюбієм помрачахуся і беззаконним судієм Тебе Праведного Судію предаде"...

Ах, революція, революція! Дух мій є з тобою. Але я кричу, як пес, як божевільний! Я люблю свого Бога і не руйнуй мені Його святости!... — так кричала Володькова душа. Безперечно так кричала. По його блідоватому обличчю бігали: тіні, сяйво, радість і мука. Очі горять, як ніколи перед тим. Чоло вже в напруженню думки, що хоробливо працює, кипить, топить в собі біжучі події, мов вогонь залізо, і лле з них закони, яким прийти на землю пізніше...

Одна мати незрушна. Так, як і „бувало", так і тепер Вербниця, Страсти, Плащаниця. Так, як і бувало, десь розшукує своє знаряддя до писання писанок, цю найулюбленішу Володькову процедуру, до якої з запертим диханням придивлявся. Зявляється мацюпенький обвощений горщик, кісточка, зроблена з тоненької бляшки з образів та патичка, вирізаного з березового вінника.

(Дальше буде).

Між малярями.

Перший маляр: Над моїм образом працював я три місяці.

Другий маляр: А я чотири роки!

Перший маляр: Щоо?!

Другий маляр: Так! Я малював тиждень, а решту часу потребував я, щоб продати образ!

—o—

Жінка: — Ой чоловіче, чоловіче! Що дня вертаєшся ніччю пяний.

Чоловік: — Ти несправедлива, жінко, бо все свариш мене, що я пяний приходжу до дому, а за те, що я тверезий виходжу з хати, ніколи не похвалиш мене!

—o—

— Якжеж там учиться ваш синок, пані?

— Кажу вам, пані, маю таку розпуку з ним, так гризуся, що за останніх шість місяців постарілася я на цілі два роки!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЩО ТАМ ПОПУЛЯРНЕ?

Дня 4-го жовтня відкрито в Інтернаціональнім Будинку Рокефелерівського Центру в Ню Йорку виставу книжки.

На цій виставі ріжні видавці виставили свої найновіші видавництва. Вистава викликує велике зацікавлення.

Цікаво: чи книжка, чи тільки вистава?

НОВІ ЧАСИ — НОВІ ЗНАЧІННЯ.

„Ню Йорк Таймс" приніс одні стовпець новин з заголовком: COUGHLIN QUITS AIR.

Якби такий заголовок принесла газета сто літ тому, читачі були би питалися: Що це за птиця Коклин?

Якби такий заголовок принесли газети двацять літ тому, читачі питалися би: що це за літач цей Коклин?

Нині, прочитавши такий заголовок, люди знають, що Коклин говорить „на повітрю", себто радіом.

Так технічний поступ надає тим самим словам інакше значіння.

НОВІ УРЯДИ — НОВІ СЛОВА.

У Німеччині тепер велика чистка. „Чистять" не урядову партію з ріжнодумців, а німецьку мову.

Виницують з неї всі слова чужинецького походження. Викидають навіть такі загально звісні слова, як „імпорт" і „експорт". Хто навчився й вживав таких інтернаціональних слів, як: амортизація, акведукт, шофер, діяграма, еровія, експанзія, фузія, гараж, інструмент, манускрипт, метода, радіо, радіятор, сейзмограф, то він тепер мусів би вчитися нових німецьких слів, що те саме висказують уже „чисто по німецки".

НОВИНА В НІМЕЧЧИНІ. ДЕІНДЕ СТАРА.

В Німеччині це може бути новина, та деінде в світі це старина. Подібну фазу чищення своєї мови переживала кожда нація.

Свого часу в Польщі зайшла була така пошесть на чисто польські слова, що польські пуристи (люди, що дбають за чистоту мови) домагалися викинути з польської мови слово „кальош", а заступити його словом „мокроступ", викинути слово „парасоль" та заступити його словом „дещохрон", а „капелюх" заступити словом „гловокрит".

ВДАЧНА Й НЕВДАЧНА ЧИСТКА.

Деколи „чистка" вдається, себто вдержується, а деколи не вдержується. На Мадярщині, наприклад, вичищено мадярську мову з чужих слів до того, що навіть телеграф і телефон не називаються цими інтернаціональними словами, зробленими з старої грецької мови, але чисто мадярськими словами.

Зате в Польщі „чистка" не принялася, і нині поляки далі ходять у кальошах, з капелюхами на голові та парасолею в руках.

ЧУЖІ СЛОВА.

Ці три слова, приняті не тільки в поляків. Маємо їх і в інших мовах, між іншими, в українській.

Слово „кальош" походить від француського слова „galoche" (вимовляється „гальош"), а це від старого латинського слова „кальопедія", а це від грецького слова „кальоподіон", а це зложене з слова „кальон", дерево, та „пус", нога. Отже воно первісно значило деревляну обуву на ногу, а не гумову, як вона означає загально нині. Англійська мова вживає слова „galosh".

Слово „парасоль" француського походження. „Пара" це уривок слова, що значило: захороняти, а „соль" сонце. Англійська мова вживає слово „parasol", але в англійській мові воно набрало спеціяльного значіння, а саме маленької жіночої парасольки від сонця. Зрештою в француській мові „парасоль" означає властиво предмет до заслонювання людини від сонця, бо на парасоль від дощу є інше слово.

Слово „капелюх", котре нам уже певно видається родовитим українським словом, теж чужинецького походження. В італійській мові це слово значило первісно: дзвін. Давні італійці називали „дзвоном" накриття на голову, що видно формою нагадувало їм дзвін.

СВІЙ ДО СВОГО.

Якби українці взялися за викидування всіх слів чужинецького походження, то вони повинні би викинути й кальош, і парасолю, і капелюх. Тоді на місце кождого з них прийшлося би придумати нове, чисто українське слово.

Та чи вдалося би це нове слово удержати? Деколи вдалося би, деколи ні. Це вже залежить від багатьох обставин, а найбільше відай від краси нового слова. Як нове слово красне, то воно принялося би; як воно не гарне, йому було би тяжко вдержатися проти старого.

ДЕ ЛЕЖИТЬ КРАСА В СЛОВІ.

За красу слова тяжко говорити. Зовсім як за красу жінки: що одному красне, другому може видаватися зовсім некрасне. Здається, що й тут і там: не то красне, що красне, а то, що подобається.

Тому й сваряться люди так часто за те, чи оце або онте слово красне. Один, наприклад, каже, що здрібніле слово красне, а другий каже, що воно не красне.

Та сварка за красу слова виринає звичайно тому, бо ми любимо говорити про красу слів, над цею справою глибше не застановляючися. Якби ми над нею довще застановилися, то й ми прийшли би до певних признак краси слів, як ми приходимо до пізнання признак краси тіла, або краси краєвиду, або краси хатньої обстанови.

ЧИ ВСЕ „ЧИСТКА" ПОРАДНА?

Буває, що чищення мови з чужих запозичувань не всюди порадне. Це буває тоді, як нове слово багато гірше від старого.

Це чехи змалювали вдатно анекдотом про чеського пуриста, що чистив чеську мову з чужих слів і, викинувши з чеської мови як німецьке слово „матрац" та не маючи під руками готового одного слова, порадив собі описуючи це поняття трьома: „росгарем випользтровані строзак" (тут замісць одного німецького слова є три, чи навіть чотири, німецькі слова!).

ЧИ ЛІПШЕ?

Перед подібним питанням стоять німці: Радять їм тепер закинути їх досі вживане слово „Relativitaetstheorie", а замісць цього завести нове, чисто німецьке: „Bezueglichkeitsanshauungsgesetz".

Чи приймиться воно? Здається, що воно належить до тих слів, котрі американський гуморист Марк Твейн радив писати на гробах людей, коли осталі при життю хочуть запевнитися, щоб мерці з гробу не встали.

ГОРЕ ЧУЖИНЦЕВІ.

Кому буде біда з тої новини в Німеччині, то чужинцеві. Чужинець звичайно в усякій мові покладається на інтернаціональні слова. Як він ще знає дві інші мови, а в кождій з них уживаються інтернаціональні слова, то що лекше, як бажання вжити цього слова й по німецьки?

І тому чужинці в нинішній Німеччині, примушені навчатися нових слів, пригадують собі, що слушність мав старий Марк Твейн, коли він сказав, що на вивчення англійської мови вистарчить 30 днів, на вивчення француської буде 30 місяців, а на вивчення німецької й 30 літ мало.

Одно їх може вратувати, а це сила привички. Можливо, що німецькі пуристи будуть собі говорити одно, а звичайні німчиська старим звичаєм друге, себто по старому. Дуже можливо, що й там знайдуться такі пуристи, як той наш пурист, що говорив своїм ученикам: „Не тра говорити „тра", а тра говорити „треба"!

НАДІЯ

Хто про надію не знає,
Про неї не памятає?
Вонаж з людьми все буває,
Ріжні пляни предкладає.

Лиш зачни про що думати:
Хочеш йти, чи що ділати,
Надія шлях розкриває,
Хоч часом набік спихає.

Є надія, краще жити,
Треба будьчого навчитись,
А навчившись, годі часом
На прожиток заробити...

Закон природи хорониш,
Дітей в світ, в люди виводиш
З надією — поміч буде,
А ту поміч — дають люди.

Знайдеш друга, щоб з ним жити,
Радість, смуток мож ділити,
А він зраду тобі коїть,
Життя твоє непокоїть.

В боротьбі із ворогами
Надія є теж із нами;
Додає відваги, сили,
Хоч кладе нас до могили.

Хоч непевна є надія,
Мов та чарівна лелія,
Та без неї годі жити,
Годі світ, людей любити.

Хто надію потеряє,
Той цілі життя не має,
Йому тяжко з людьми жити,
Він би рад життя кінчити.

Й. Буката.

Майже лисий пан прийшов до барберні обстригтися. Як барбер із трудом обстриг його, сказав собі заплатити два доляри.

— Два доляри за само стриження, то рішучо забагато!

— За стриження я беру лише доляра, а другого доляра за шукання волосся...

У ТЕАТРІ.

Актор: — Знаєте, пане директоре, у партері сидить один гість, який за цілу виставу ні разу не оплескував!

Директор: — То саме той, що купив при касі тікет!

Пан Горячинський посперечався зо своїм приятелем Зимненьким. Стали відтепер завзятими ворогами.

— Ти повинен перепроситися з тим Зимненьким, — каже Горячинському котрийсь із знайомих. Подумай що як він умре, мусітимеш піти на його похорон.

— Це виключене! — скрикнув Горячинський — Того він у мене ніколи не доживе!

ЩЕ ПРО БІОРАДІОСКОП БІСЬКОГО

(Для „Свободи" з відвідин у д-ра Біського в Парижі).

(Докінчення)

Д-р Біський узяв другу течку.

— Або другий приклад із пацієнтом М. С., 23 років. Заходили тут забурення т. зв. epileptiformes, що їх попереджали вздуття жолудка, завороти голови, сплячка. Лікарі лікували його, одні на печінку, другі на аерофагію і т. д. Одинокий досвід із біорадіоскопом встановив недугу, яку зараз провірено в одній лябораторії.

— Тепер дам вам — продовжував д-р Біський — приклад, що показує на значіння лікування. Йде про старшу жінку, 75 років, а щодо недуги, то був це **хронічний ревматизм.** Отже встановлення недуги не вимагало вже такої великої штуки. Терпіла вона його від 40 років. Мушу додати, що недужа скаржилася також на затвердження, коління у правім боці, вздуття черева й значне зменшення урини. Вживала вона ріжних ліків. У хвилині, коли я зачав лікування, недужа була обложно хвора, лежала в ліжку, а ревматичні болі дійшли до найвищої стадії. Відповідне лікування зробило те, що вона вже по трьох тижнях від початку лікування могла встати, а згодом зникли й болі.

Д-р Біський отворив чергову течку.

— Або ось другий подібний приклад. Пані М., 42 років, **хронічна опухлина.** Була це опухлина в долішніх частинах тіла, що тревала більшу скількість років. Опухлина була тверда, напнута, з болячим печенням в ногах. Дотеперішні лікування не принесли ніякої полекші. По приміненню лікування з помічю біорадіоскопу осунено опухлину без сліду. Та всі приклади ще нічого надзвичайне. Дам вам більш скомплікований приклад, більш скомплікований не тільки тому, що йшло тут про рідку недугу ночасно й на хибну діягнозу і на хибне лікування.

— Що це за недуга?

— Це т. зв. **упорний кульшовий нервобіль** (Sciatique rebelle) і **сколіоза.** Пацієнт мав 22 роки. Лікувався він 22 місяці в ріжних лікарів, з того 4½ місяця лежав у ліжку. Він так окреслював свій стан: „Від раннього віку був нерішучий, постійно сумний, палкий, вражливий над міру; зчерги появилася правдива невраcтенія з утратою апетиту, безсонністю, нервовістю та бажаннями самовбивства". Стан цей погіршувався, а в 1934. р. наступили ріжні комплікації (т. зв. sinusite, подвійний ptite, mastoidite), які — цікаво — розвинулися зо звичайного катару. Та ось що знаменне: скільки ця людина перемінила лікарів, щоб установити недугу й скільки примінювала ріжних способів лікування. Я це умисно записав, а вам подаю загально з пропущенням назв лікарів та клінік. Отже: 1) 12 уколів йодини в одного лікаря; 2) 2Х8 насвітлювань промінів Х.; 3) лічниця в Н.; 4) 2Х6 принять т. зв. acupuncture в іншого лікаря; 5) 7 принять симпатікотерапії в чергового лікаря; 6) 10 принять коротких хвиль в одного професора; 7) 1½-місячна курація т. зв. d'Urodonal; 8) 3 рази т. зв. erythemes; 9) 15 заживань спеціяльних зел Reccette Vosgienne; 10) уколи новокаїни в чергового лікаря; 11) 2-місячна курація зелами в лікаря К.; 12) водна курація в лічниці; 13) 3 відвідини в дальшого лікаря...

— Нівроку!

— Ось бачите, скільки часу, і непотрібних заходів, і грошей це все вимагало, не говорячи вже про моральний бік справи, бож як мусів почуватися пацієнт, що переживає одно розчарування за одним і який тратить віру, що він узагалі колинебудь прийде до здоровля. У мене за 14 днів цей чоловік втратив болі. До речі, перша діягноза при помочі біорадіоскопу це безпечно певний видаток, беручи на увагу, що ця діягноза получена й для мене з видатками, бож усі ці сотки й тисячі препаратів (спорошковані залози, галапаси, бактерії), на підставі яких відбувається встановлення недуги, є коштовні й, що важніше, треба їх часто відновлювати. Але чи не важніше те, що по діягнозі при помочі біорадіоскопу не виходить ніякий пацієнт без точної діягнози, себто нема в нього розчарування й певности, що викинув гроші в болото. Або ось перед кількома днями дістав я зголошення від одного українця зза океану, полово хворого: і щож — уживав він досі ріжних препаратів, що їх оголошують ріжні несовісні шарлятани в американських газетах; все це, розуміється, нічого не помогло, а недуга лише застарілась. І знову, скільки то грошей коштували ці ніби „дешеві" препарати, скільки непотрібних заходів, часу й розчаровань. До речі: по оголошенню вашого першого інтервю дістав я ріжні зголошення від наших земляків у Франції, таксамо зза океану, приїхала також одна українка зо Львова; а інші прохають інформацій та питають, чи я можу лікувати також чи інші недуги.

— Мушу вам, пане докторе, сказати, що подібні запити я діставав. Були й такі запити, мовляв, чи це правда, що я писав про біорадіоскоп, чи неправда...

Д-р Біський усміхнувся.

— Та це не дивота—продовжую — бо до всякої новости, та й ще такої, яка означає революцію в медицині, люди ставляться з упередженням або хочби якось безрадно; просто не звикли. Та пощо далеко шукати: я сам уважав вас спеціялістом-невропольогом і зо здивуванням довідався, що ви встановлюєте й лікуєте всякі недуги: і нервові, і внутрішні, і жіночі, і полові та інші, себто недуги, розділені сьогодні між цілу низку лікарів-спеціялістів.

До кімнати ввійшов ординуючий лікар-помічник по пораду**). Вважаючи, що я довольні забрав часу д-рові Біському, прощаюся з твердим наміром прийти черговий раз уже не як репортер, але як — пацієнт. Хоч почуваюся зовсім здоровим, але варт мати певність, що чоловік напевно не має початків рака, туберкульози, чи чогось іншого. Автім сказано: „Стереженого Бог стереже".

І. Т.

**) Крім Парижа, де знаходиться „Centre de Bioradioscopie de Bissky" (22, Rue Auguste-Vacquerie, Paris XVI), існує філія в Ніці (Nice, 245, Promenade des Anglais).

(Кінець).

Між приятелями.

— Чи почуваєшся ще такий самітний?

— Слава Богу ні! Я вже розвівся з жінкою!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. Запорозька Січ, від. 75, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що збори відбудуться в неділю, 15. листопаду, в годині 1-шій пополудні, в гали Ситизенського Клюбу, 3464 Сікат. Просимо членів прийти на ці збори на означений час, бо маємо дуже важні справи до полагодження. Шановні члени, як вам відомо усім, що головний уряд У. Н. Союзу оголосив кампанію за приєднування нових членів до У. Н. Союзу і віднісся до нас з просьбою за приєднуванням нових членів. Тому не будьмо байдужні і стараймося приєднати як найбільше старших і дітей. Маймо всі на увазі то, що кожний з нас один повинен приєднати хоч одного нового члена, бо є широке поле до праці, тільки треба доброї волі, а певно, що до кінця цього року наш відділ може побільшитися вдвоє. — Ст. Михалюк, предс.; Ів. Слупецький, кас.; В. Тарас, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. ім. Івана Франка, від. 146, повідомляє, що збори відбудуться в неділю, 15. листопаду, в годині 1-шій пополудні, в льокали Української Школи, 12172 Джозеф Кемп, при Карпендер ул. Просимо всіх членів бути приявними на наших зборах. Як вам відомо, головний уряд У. Н. Союзу апелює до нас всіх членів, щоб приєднувати нових членів і дітей, так, щоб наш відділ був на першім місці. Члени від 146, приведіть своїх знайомих, а ми їх запишемо в члени У. Н. Союзу, бо нема ліпше ніде, як у нашім У. Н. Союзі. — П. Андрушків, секр.

ЛОРЕЙН, О. Тов. У. Н. Союзу, від. 50, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15. листопаду, в годині 1-ій пополудні, в гали де звичайно. Просимо членів прийти на час. — М. Шемчик, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. У. Н. Союзу, від. 292, повідомляє усіх своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 15. листопаду, в годині 12:30 пополудні в гали парохіяльній при Кліпер і Едвард ул. На ці збори повинен кожний член прийти, бо маємо справи до полагодження, котрі вимагають більше членів. Пригадую, щоб ті члени, котрі не платять по пару місяців, як що в тім місяци не вирівнають своїх залеглостей, будуть суспендовані без жадного повідомлення. Таксамо і за діти треба платити що місяця. Старайтеся приєднувати нових членів до Союзу та користайте з нагороди, яку дає Союз, а що більше, щоб ваше чесне імя було в реєстрі цьогорічної кампанії, що ви, так, як інші, старалися о розвій організації. — Іван Форись, предс.; І. Андрусевич, кас.; П. Кізел, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Бр. св. О. Николая, від. 175, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15. листопаду, в годині 1-шій пополудні, в гали церковній при Кліперт і Едвард. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. Також просимо тих членів, що мають знайомих, котрі ще не належать до Союзу, хоч приведуть їх на ті збори і запишуть до У. Н. Союзу. Довгуючі члени повинні вже цього місяця свій довг сплатити, щоб можна на другий місяць замкнути рахунки. — В. Братусь, предс.; В. Білинський, кас.; В. Бартош, секр.

БЕСТ ПУЛМАН, ІЛЛ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 243, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться 15. листопаду, точно в годині 2ій пополудні, в гали церковній, 12205 Парнел Еве. Просимо членів прийти на збори і вирівнати свої вкладки, щоб не бути суспендованим з товариства і У. Н. Союзу. На зборах будемо принимати нових членів до товариства і У. Н. Союзу без вступного. Тому просимо членів, котрі мають приятелів, привести їх на збори, а дістанете нагороду. Браття, візьмімся всі за ту роботу і покажім, що ми хочемо збудувати свій відділ і У. Н. Союз. Котрі родичі мають діти, а ще не вписані, прошу повідомити секретаря, а я прийду і впишу. — Евген Парійчук, секр.

КЛИФТОН, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 182, повідомляє, що звичайні збори відбудуться в неділю, 15. листопаду, в годині 2-ій пополудні в гали парохіяльній, 45-47 Говп Еве., Пасейк, Н. Дж. Є товариські справи до полагодження. Довгуючих членів повідомляємо, щоб прийшли і вирівняли свої довжні вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — І. Живицький, предс.; Г. Яськів, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147, подає до відома, що місячні збори відбудуться в неділю, 15. листопаду, в годині 2-гій пополудні. Обовязком кожного члена є прийти на збори та заплатити свою місячну вкладку. Пригадуємо довгуючим членам, щоб старі довги сплачували, або будуть суспендовані. Таксамо і за діти просимо, щоб родичі платили кожного місяця. Хто б хотів стати членом нашого братства або записати свою дитину, хай прийде на збори, або може прийти до уряду, а вони запишуть. — В. Ракочий, предс.; Д. Мороз, кас.; Павло Лагоцький, секр.

ГЕРКІМЕР, Н. Й. Тов. Запорозька Січ, від. 192, повідомляє всіх місцевих і позамісцевих членів, що збори відбудуться в неділю, 15. листопаду, в галі У. Н. Дому. Просимо всіх членів прийти на збори, бо маємо важні справи до полагодження. — Комітет.

ВЕСТЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Згода, від. 210, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 15. листопаду, в годині 2-гій пополудні, в гали Трогс Нек Демократік Клоб, 2861 Істерн Булевард. Кожний член і члениця має прийти на ті збори і принести тікети, що лишилися з балю і гроші. Просимо членів, котрі мають діти, або старші члени, привести на збори. На ти хзборах будемо приймати без вступного до У. Н. Союзу і до Тов. Згода. — Секр.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Тов. Згода, від. 294, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 14. листопаду, в годині 8-мій ввечір, в гали церковній при Гренд Еве. Просимо всіх членів прийти, бо маємо важні справи до полагодження. Довгуючих членів напоминаємо, щоб вирівнали свої залеглости, або будуть суспендовані. — Гузар, секр.

МЕНВІЛ, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 349, подає до відома, що місячні збори відбудуться дня 15. листопаду, точно в годині 2-гій, в Ліберті Гали. Пригадуємо довгуючим членам, щоб свої вкладки платили, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Ілько Шегера, предс.; Дмитро Федина, кас.; Н. Лісний, секр.

САВТПОРТ, КОНН. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 84, подає до відома всім членам і членицям, що звичайні збори відбудуться дня 15. листопаду, точно в годині 3:30 пополудні. Просимо всіх членів і члениць, місцевих і позамісцевих, прийти на час і справи, які будуть на деннім порядку, порішити. Збори відбудуться в У. Н. Домі. — Петро Дудко, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Відділ 204 повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в суботу, 14. листопаду, в годині 8-мій ввечір, в галі укр. прав. громади, 334 Іст 14-та вул. На тих зборах мають бути приявними всі члени відділу та вирівнати біжучі й залеглі вкладки. — М. Близнак, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Тов. Мир, від. 324, повідомляє, що збори відбудуться в суботу, 14. листопаду, в домі Укр. Громади на 23-тій і Брави, початок в годині 7-мій ввечір. З огляду, що товариство мало багато виплат хорим і помершим, просимо членів позаплачувати вкладки, бо у банку мусить бути баланс, а вкладки виплати треба. — Гр. Гонта, предс.; П. Максимович, кас.; Туркот, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Зоря", від. 69, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 14. листопаду, в У. Н. Домі, 217-219 Іст 6-та вул. Просимо членів прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження. Також просимо довгуючих членів вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі можуть бути суспендовані. Тому, що лишається тільки два місяці до кінця року, члени повинні постаратись о приєднання кілька нових членів, щоб наше товариство не лишилось останнім щодо приєднування нових членів. Сповнім цей патріотичний обовязок. — Е. Парницький, секр.

У заведенні для божевільних.

— Пане директоре, прийшов якийсь пан і питається, чи часом не втік нам якийсь пацієнт?

— Відки це йому прийшло на думку?

— Бо хтось викрав його жінку, то він думає, що то мусів бути варят!

ВИРОЗУМІЛИЙ.

— Пане директоре, наш клієнт Клапушинський прислав рахунок, одначе помилився на свою некористь.

Директор: — Не будемо йому про це писати. Це виглядало би, що закидаємо йому, що не вміє рахувати!

—o—

— Жінко, — каже чоловік, вернувшись до дому — я знайшов на дорозі якогось бідного хлопчика, такий заваляний на лиці й обдертий — хай бідненький буде може в нас. Маємо дванацятеро дітей, то попри них може рости й це чуже тринацяте...

Жінка приглядається хлопчикові й каже:

— Чоловіче, таж ти привів нашого Петруся!

ВОРОЖБИТ-ОПИР У ГОРОДКУ.

В Городку коло Львова, третя хата коло церкви жила 32-літня Марія Купинська, з дому Блащук, зі села Керниця, четвертий рік сепарована від свого мужа, емеритованого поборця. Від якогось часу навязав з нею ближні взаємини ворожбит „хиромант", емер. залізничний слюсар, жонатий, 44-літній Ян Плонка. Нараз 14-го червня 1933 року Купинська щезла. Загинув за нею всякий слід! Плонка поширює вістку по Городку, що Купинська „втекла за кордон", бо мала мати якусь розправу з якимось жидом і ніби грозила їй тюрма.

Рівночасно ворожбит Плонка признається своїй жінці, що вбив Купинську, вдаривши її сокирою в голову. Вбиту скрив у пивниці її хати; документи вбитої загарбав. Тепер Плонка господарить у хаті Купинської і затирає всякі сліди вбивства: зміняє підлогу в кухні, відмальовує стіни, де були сліди крови. Вкінці замикає дім на колодку й утікає з Городка. Рік пізніше забирає свою жінку до Домброви коло Тарнова й велить їй виступити в ролі Купинської з документами Купинської. Ідуть до нотаря. „Купинська" продає своє майно ворожбитові за 2,500 зл., хоч грошей від Плонки в нотаря не вимагає, бо „вже воно поладнане". Тепер іде Плонка знову до Городка й звертається до фактора Р. Козловського, щоб піднайшов йому купця на хату й майно, яке хоче продати. Являється охотник-купець, молочар Гуперт. З ним робить Плонка умову, продає йому реальність, бере від нього 500 зл. завдатку, а решту 3,000 зл. має дістати 10-го жовтня ц. р.

Рівночасно домагається 1,000 зл. від мужа вбитої, мовляв — він — Плонка знає щось такого про Купинську, що по виявi цього муж Копинської втратить свою емеритуру. Ця справа видалася Копинському підозрілою. Він передає її для розгляду поліції. Поліція в Городку шукає Плонки — й арештує його вже на залізничім двірці в хвилині, коли він передає 3,000 зл., які вже одержав, як решту за продану реальність Купинської, якійсь молодій дівчині, з якою вже навязав взаємини.

З вязниці пише Плонка листа до своєї жінки, щоб приїхала до Городка й помогла йому, бо він у вязниці. Жінка Плонки приїздить до Городка. Її беруть на допит. Вперед нічого не зізнає, але опісля — коли їй сказали, що її муж має коханку, згадану молоду дівчину — Плонкова тратить рівновагу — і зізнає жахливу річ: що Плонка вбив Купинську й усю справу аж до кінця, як про це тут подано.

На доказ правди своїх зізнань вказує місце, де похована вбита Купинська й де та як вона була смертельно ранена.

Дня 16-го жовтня ц. р. їде на вказане місце судово-лікарська комісія — і знаходить потвердження зізнань Плонкової.

Справа викликує загальне зацікавлення не тільки Городка й Керниці, але й цілої околиці, бо вбиту Купинську загально знали, а й з „ворожбитом" Плонкою неодин мав до діла.

Дуже цікава річ, що буде тепер з реальністю вбитої, купленою правно згаданим Гупертом. До майна Купинської зголосить тепер свої претенсії її муж.

Випадок — жахливий в основі — вчить, яку плату платять наші люди, коли пристають з ріжного роду „ворожбитами", чи іншими заволоками.

АРАНХУЕЗ — ЕСПАНСЬКИЙ ВЕРСАЛЬ.*)

Зелена оаза серед кастилійської пустелі. — Двір еспанських королів, який говорить про Ізабелю Католицьку, Карла V., Филипа II. і Дон Карльоса. — Життя проходить мимо.

Кастилійська околиця довкола Мадриду є невесела й одноманітна. Безконечні горби з бідною ростиною у жаркому сонці. Самотина й пустеля на цій високорівнині впливають пригноблююче. Аранхуез лежить, щоправда, всього годину подорожі автом, одначе сади цього еспанського Версалю буйні, а небо ясне. Позаду знімаються гори Гвадерама. У тужній одноманітности голих горбів стоять руїни Пінто, де Филип II. (що володів від 1555 до 1598 року) держав княжну Еболі. Та Дон Кіхотова кастилійська країна скоро змінюється. Зявляється зелена долина Хараме й ріка Тахо. Аранхуез це річна оаза, тож не дивота, що саме тут повстав еспанський Версаль (королівський двір). Містечко Аранхуез невеличке й незамітне. Має 14,000 населення, одначе мало їх видно, а жовті, низькі доми стоять у соняшній спеці пусті, все вних вимерло. Спека тут літом доходить до 50 ступнів Цельзія. Гурток людей грає в каварні еспанську народню гру — доміно. Всюди тихо. Пляца де ля Лібертад таксамо мало цікава, як і Каза де Офіціос. Колиж подорожній заверне до Кале де ляс Інфантес, прийде на кінці вулиці до велитенської палати з парком, прикрашеним статуями та криницями. Тут веде через ріку міст. Холодний і білий стоїть тут Паляціо Реаль у зелені гарного парку. Наліво видно висячий місток через ріку Тахо, прикрашений вазами та статуями. Під ним лежить Хардін де ля Ісля, місце грішної любови Дон Карльоса та його королівської матери. Король Филип, княжна Еболі, Єлисавета й Дон Карльос мертві, як сьогодні мертвий двір в Аранхуезі. Та про те говорить історія.

Тут радо проводила літо Ізабеля Католицька, а Карло V. побудував ловецьку палату, яку поширили Филипові славні архітекти Батіста де Толедо й Хуан де Герера, будівничий Ескоріяля. Століттями Аранхуез був резиденцією еспанських королів, а саме місто оснував щойно Фердинанд VI. в році 1750. Про Аранхуез стала знову говорити історія в 1808 році.

Тоді тут вибухло повстання. Полк пішов на палату, в якій жив королівський любимець, князь і міністер Годой. У королівській палаті чудові кімнати й салі. Головно гарна японська саля з порцеляновими декораціями та маврійський кабінет для курення із сталяктитового склепіння червоної та синьої барви. Це склепіння насамперед чотирокутне, потім переходить в осьмикутник, щоби закінчитися шіснацятикутником. Парк веде до Каза дель Лябрадор, замку у стилі версальського Тріянона. Тут також є гарні образи та фрески, старовинні терми (горячі купальні) — бо недалеко Аранхуеза побудували вже старинні римляни свої літнища. Тут є і римські мозаіки, та передовсім цікавий годинник без чисел і вказівок. Час указує зірка, прикріплена на стовпі, який є копією Траянового стовпа.

Чи то все, що чужинець може побачити в Аранхуезі? Ні, чужинець може й тут, як і в Мадриді, побачити боротьбу з биками. На таку боротьбу приходять і люди з Мадриду, яким самособою недостає тільки мадридських корідів.

*) Версаль, місто у французькому департаменті Сен-е Оаз, має 65,000 населення, дуже гарний замок із парком (побудував Людвик XIV.). Від 1672—1789 резиденція французьких королів.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(46)

Сторожа відійшла і по кількох хвилинах по селі людей-леопардів почав роздаватися пронизливий гук барабанів. Зі всіх закутин села почали збігатися дикуни. Коли назбігалося їх більше число, спеціяльний післанець жерця Люлімі промовив до них словом. (Люлімі рідко коли появлявся сам на вулиці, стараючися зберегти свою таємничість).

„Сюди, відважні воїни великого жерця Люлімі!" — верещав післанець. „Лагодьте свою зброю, бо зараз підете боротися мов леопарди в імя нашого жерця, як теж в імя нашої нової великої жрекині. Ідіть у нетри, зловіть білого великана, що посмів зневажити воїнів людей-леопардів, і завдайте йому жахливу смерть".

Дикуни запалювалися словами післанця і їх почав опановувати шал крови. Коли післанець скінчив, вони кинулись мов голодні пси у нетри з жадобою віднайти якнайскорше Тарзана і справити йому кінець. А понад усе поживитися його тілом. Вони знали, що їх успішне полювання закінчиться великим бенкетом і забавою, на якій буде присутня біла дівчина.

В той час Тарзан крок за кроком прямував до леговища людей-леопардів. Його бистрий зір старався схопити бодай найменший слід. Уважно він скупчував свою увагу навіть на найменшу дрібницю, не здаючи собі з цього справи, що пекольні сили висипалися в нетри, щоб його зловити. За ним слухняно слідкував Орандо.